

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA DELO,
DRUŽINO IN SOCIALNE ZADEVE**

DIREKTORAT ZA DELOVNA RAZMERJA
IN PRAVICE IZ DELA

Kotnikova ulica 5, 1000 Ljubljana

T: 01 369 77 08

F: 01 369 78 30

E: gp.mddsz@gov.si

www.mddsz.gov.si

PREDLAGAM VLADI
Urad Vlade RS za komuniciranje

Številka: 1031-201/2010-2
Datum: 11.11.2011

Zadeva: Predlagam vladi - Predlog v zvezi s pokojninsko reformo
ZVEZA: Vaš dopis z dne 16.12.2010

Spoštovani!

Na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve smo prejeli dopis, posredovan preko spletnega orodja predlagam.vladi.si., v katerem avtor izraža nezadovoljstvo glede pretekle pokojninske zakonodaje, podan pa je predlog v zvezi s pravično razdelitvijo denarja iz pokojninske blagajne.

V odgovoru na omenjeni predlog vam z vidika veljavne zakonodaje o pokojninskem in invalidskem zavarovanju posredujemo sledeče pojasnilo:

Pravica do pokojnine je pravica iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki izhaja iz minulega dela in **temelji na prispevkih, plačanih v času aktivne dobe zavarovanca**. Pravice iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja so načeloma odvisne od dolžine trajanja zavarovalne dobe in od višine plač oziroma zavarovalnih osnov, od katerih je zavarovanec plačeval prispevke. Po Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju /ZPIZ-1/ (Uradni list RS, št. 109/06 – uradno prečiščeno besedilo, 112/06 Odl. US, 114/06-ZUTPG, 10/08-ZVarDod, 98/09-ZIUZGK, 27/10 Odl. US, 38/10-ZUKN, 61/10–ZSVarPre in 79/10-ZPKDPIZ) se pokojninska osnova, od katere se odmeri starostna in invalidska pokojnina, praviloma določi na podlagi mesečnega povprečja prejetih plač oziroma zavarovalnih osnov, od katerih so bili obračunani prispevki, v katerihkoli zaporednih 18 letih zavarovanja po 1.1.1970, ki so za zavarovanca najugodnejša.

Zaradi medsebojne primerljivosti plač in zavarovalnih osnov iz prejšnjih let, se le-te pri izračunu pokojninske osnove preračunajo z valorizacijskimi količniki, ki ustrezajo gibanjem povprečnih plač in pokojnin v koledarskem letu pred uveljavitvijo pravice do starostne pokojnine. Valorizacijske količnike določa vsako leto na novo minister, pristojen za delo, družino in socialne zadeve. V letu 2009 je valorizacijski količnik znašal 0,755, se pa iz leta v leto znižuje zaradi usklajevanja s pokojninami že upokojenih.

Višina starostne pokojnine je tako odvisna od višine pokojninske osnove in dopolnjene pokojninske dobe. Dolžina dopolnjene pokojninske dobe pogojuje višino odstotka, ki se uporabi za odmero starostne pokojnine, le-ta pa se razlikuje glede na spol zavarovanca. Izhajajoč iz navedenega menimo, da **medsebojna primerjava različnih pokojnin ni ustrezna**.

Glede na to, da avtor predloga govori o "prevetritvi" in poenotenju vseh pokojnin, ne glede na to, kdaj so bile dodeljene, bi v nadaljevanju želeli pojasniti, da zavarovanec vedno pridobi pravico do pokojnine skladno s predpisi, ki veljajo ob samem datumu priznanja te pravice in se upokoji po pogojih, ki veljajo ob upokojitvi, kar pomeni, da kakršnekoli kasnejše spremembe zakonodaje s področja pokojninskega zavarovanja lahko spreminjajo pogoje za pridobitev in odmero pravic z učinkom **le za naprej, nikakor pa ne morejo imeti učinka za nazaj** oziroma lahko veljajo le za tiste, ki pravic še niso uveljavili.

Potrebno je poudariti, da se lahko obseg pravic in pogojev za njihovo uveljavljanje, določenih z zakonom, spremeni tako, da se ta obseg **v določenih primerih poveča, v določenih primerih pa tudi zmanjša** (dvigovanje minimalne upokojitvene starosti za uveljavitev pravice do pokojnine, podaljševanje obračunskega obdobja, iz katerega se vzamejo plače oziroma zavarovalne osnove za odmero pokojnine, spreminjanje odmernega odstotka, itd). Prav iz tega razloga Ustava Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Ustava) varuje na podlagi zakona že pridobljene pravice posameznika tako, da vanje ni mogoče posegati z učinkom za nazaj. Prvi odstavek 155. člena Ustave tako prepoveduje povratno veljavo ne samo zakonov, temveč tudi drugih splošnih aktov, kar pomeni, da je protiustavno z zakonsko določbo in na njeni osnovi sprejeto odločbo posegati v že pridobljene osebne pravice. Retroaktivnost je sicer izjemoma dovoljena, a le, če zakon določi, da imajo posamezne njegove določbe učinek za nazaj, in to le v primeru, če to zahteva javna korist in če se s tem ne posega v pridobljene pravice.

Želeli bi poudariti, da je tudi Ustavno sodišče že večkrat presojalo o varovanju pridobljenih pravic, predvsem z vidika, da vanje ni mogoče posegati z učinkom za nazaj. V obrazložitvi svoje odločbe U-I-150/94 (Uradni list RS, št. 65/95) je tako na primer Ustavno sodišče podalo naslednje ugotovitve. Določba 50. člena Ustave varuje posameznikovo pravico do socialne varnosti, v primeru pokojninskega zavarovanja pravico do njegove socialne varnosti v starosti. Pokojninsko zavarovanje je obvezno; ureja ga zakon, ki določa tudi pogoje za pridobitev pravic iz takega zavarovanja in njihov obseg. Pravice iz pokojninskega zavarovanja niso odvisne samo od prispevkov posameznika na podlagi dela, ampak tudi od drugih prispevkov oziroma sredstev, pa **tudi od uveljavljanja načela vzajemnosti in solidarnosti**. Ustava varuje na podlagi zakona pridobljene pravice tako, da vanje ni mogoče posegati z učinkom za nazaj (155. člen ustave). Sistem, kot je pokojninski, ne prenese hitrih radikalnih sprememb. Spremembe sistema pokojninskega zavarovanja se lahko sprejmejo le z učinkom za naprej ter z daljšim prehodnim obdobjem, če te spremembe ne bi v ustavno nedopustni meri prizadele pravice do socialne varnosti ali enakosti prizadetih zavarovancev pred zakonom. To velja **tudi za spremembe pri posameznih pravicah iz pokojninskega zavarovanja ali pri določenih kategorijah zavarovancev**. Prepoved retroaktivnosti in načelo varstva zaupanja v pravo tako varujeta pred posegi zakonodajalca v pravice in pravna razmerja, ki so že nastala pod veljavo prejšnjega prava in še vedno obstajajo. Ne gre pa le za varovanje **(že) pridobljenih pravic**, ampak v določeni meri tudi **pričakovanih pravic** iz pokojninskega zavarovanja. Pričakovane pravice so zavarovane posredno, ob upoštevanju načela enakosti pred zakonom, s tem, ko

zakonodajalca zavezujejo k izbiri **primernih in sorazmernih sprememb**, skladnih s predvidenimi cilji in načelom pravičnosti.

Glede na navedeno upamo, da smo vam uspeli vsaj delno pojasniti, da ustavna prepoved povratne veljave pravnih aktov (retroaktivnosti) pomeni eno izmed načel pravne države. Ni pravne varnosti, če ni mogoče zaupati v veljavno pravo in če se ni mogoče zanesti na veljavne predpise. Predpis, ki bi za nazaj predpisoval obveznosti ali pogoje, bi to zaupanje slabil in s tem zmanjševal pravno varnost.

S spoštovanjem,

Pripravila:
Saša Šifrar
višja svetovalka II

Peter POGAČAR
GENERALNI DIREKTOR

Nataša Trček, sekretarka
vodja sektorja